

*Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet
Företagsekonomiska institutionen*

Upplýsningar om finansiella risker

– En fallstudie av Sandvik och AB Volvo

Kandidatuppsats i Externredovisning
och Företagsanalys
Vårterminen 2010

Författare: Tobias Bergström
Handledare: Andreas Hagberg

Sammanfattning

**Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet,
Externredovisning och företagsanalys, Kandidatuppsats, VT 2010**

Författare: Tobias Bergström

Handledare: Andreas Hagberg

Titel: Upplysningar om finansiella risker - En fallstudie av Sandvik och AB Volvo

Bakgrund: Alltmer integrerade ekonomier har gett upphov till nya behov såsom ett internationellt standardiserat redovisningssystem. I EU gäller sedan 2005 för noterade bolag IASB:s system kallat IFRS. Detta regelsystem styr bl.a. vilken information som ska lämnas om finansiella risker och där IFRS 7 blev obligatorisk 2007. Bolag är i flera avseenden exponerade mot finansiella risker t.ex. ränteändringar eller valutakursfluktuationer.

Problem och syfte: Ett av IASB:s mål med de finansiella rapporterna är att företagen ska vara transparenta i sin information och där upplysning om risker är ett viktigt inslag. En frågeställning i uppsatsen är hur införandet av IFRS 7 har påverkat bolagens riskupplysningar. Om de studerade bolagen valde att mer extensivt börja redogöra för risker redan före införandet av IFRS 7 eller efter när det ställdes mer omfattande krav.

Frågeställningar:

1. Hur väl följer Sandvik och AB Volvo IFRS 7 krav på upplysningar i sina årsredovisningar?
2. Hur omfattande upplysningar om finansiella risker ges av de studerade bolagen under perioden 1999 till 2009?

Metod: Jag har läst årsredovisningarna för verksamhetsåren 1999 t.o.m. 2009 för de två valda börsbolagen AB Volvo och Sandvik. För att analysera hur bolagen upplyser om risker jämfört med kraven i IFRS 7 har några checklists från KPMG och PwC använts. Jag kommer att ha en kvalitativ ansats för att få en mer genomgripande analys av ett mindre antal företag och år i min uppsats.

Resultat och slutsatser: Bolagens riskupplysningar har under den studerade perioden blivit klart mer omfattande. En viktig drivkraft är att IFRS 7 har ställt ökade krav på upplysningar om finansiella risker. Jag ser dock också ett mönster att de studerade bolagen valt att ge mer upplysningar även innan IFRS började tillämpas. Riskupplysningar har fått mer utrymme i förvaltningsberättelsen. Där har redogörelsen av risker blivit en viktig punkt, där beroende på år, det strategiska perspektivet på risk lyfts fram lika mycket som t.ex. rapporteringen om viktiga händelser i den operativa verksamheten. Slutsatsen blir att riskupplysningar och riskhantering ses som central av företagen och den utökade informationen om detta bidrar till att reducera den asymmetriska informationen mellan företag och dess intressenter.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Problem och syfte.....	5
1.3 Frågeställningar	5
1.4 Avgränsningar	6
1.5 Disposition	6
2. Teoretisk referensram.....	7
2.1 IFRS 7	7
2.1.1 Riskexponering genom utnyttjande av finansiella instrument är följande:.....	7
2.1.2 Vid väsentliga risker krävs enligt standarden olika typer av analyser för de olika risktyperna:.....	8
2.2 Företags informationsgivning	9
2.3 Institutionella teorin	10
2.4 IASB:s Föreställningsram	11
3. Metod	12
3.1 Ämnesval.....	12
3.2 Metodval.....	12
3.3 Urval.....	12
3.4 Tillvägagångssätt.....	13
3.5 Reliabilitet	13
4. Empiri.....	14
4.1 Sandvik.....	14
4.2 AB Volvo	17
5. Analys och slutsatser	20
5.1 Uppfyllande av IFRS 7.....	20
5.2 Bolagens finansiella riskupplysningar 1999-2009	21
5.3 Slutsatser	22
5.4 För vidare forskning	23
6. Källförteckning.....	24
7. Bilagor	26
7.1 Bilaga 1 – Frågemall Checklist IFRS 7.....	26

1. Inledning

1.1 Bakgrund

En omfattande utveckling på de finansiella marknaderna har skett då det dyker upp allt fler finansiella instrument med en ökad grad av komplexitet. Parallellt med detta har det också utvecklats fler strategier för finansiell riskhantering (Marton et al., 2008). Utvecklingen av finansiell riskhantering som berör allt fler företag har fört med sig nya tekniker för att mäta och hantera risker som kan relateras till finansiella instrument. På grund av bland annat detta har behovet av mer relevant information och större transparens gällande finansiell riskhantering ökat (McDonnell, 2007). Den stora ökningen i användandet av finansiella instrument har bidragit till högre ställda krav på redovisning och upplysning kring finansiella tillgångar och finansiella skulder.

Externredovisningens syfte är att förmedla information om företagets ekonomi till olika användare och främst till användare utanför företaget.

Företagets ägare använder extern redovisningen dels för att bedöma hur företagets ledning sköter bolaget och dels för att få ett underlag till om man ska köpa, behålla eller sälja sina aktier i bolaget (Smith, 2006)

Alltmer integrerade ekonomier har gett upphov till nya behov såsom ett internationellt standardiserat redovisningssystem. I EU gäller sedan 2005 för noterade bolag IASB:s system kallat IFRS. Detta regelsystem styr bl.a. vilken information som ska lämnas om finansiella risker och där IFRS 7 blev obligatorisk 2007. IASB:s uttalade målsättning med IFRS 7 är att öka användares förståelse för hur finansiella instrument påverkar företagets exponering för finansiell risk samt att ge information om hur företag hanterar dessa risker (Deloitte, 2009)

Aktiemarknaden har kommit mer och mer i fokus under de senaste decennierna där en anledning att Sveriges finansmarknad helt öppnas upp för världen.

Den svenska aktiemarknaden har i takt med internationaliseringen av kapitalströmmar fått ett betydande utländskt ägande vilket har skapat ett behov av en tydlig finansiell kommunikation från börsbolagens sida för att skapa attraktion till företaget som ett bra investeringsobjekt (Blennow, 2009).

Årsredovisningen är det dokument som anses vara den viktigaste källan till information för investerare. Årsredovisningen är idag bara en av många informationskällor för investerare och det är också ur den synvinkeln intressant att studera hur den ”står sig” som informationskälla. Delårsrapporter och pressmeddelanden exempel på andra informationskällor under året för investerare (Fulkerson, 1996).

Som investerare, och läser av årsredovisningar, är information om bolagets finansiella risker en faktor att ha med i sitt ställningstagande om en eventuell förändring i sitt aktieinnehav. Bolag är i flera avseenden exponerade mot finansiella risker t.ex. ränteändringar, valutakursfluktuationer och kreditrisker. En del risker kan givetvis både leda till såväl negativa som positiva förändringar av verksamhetens resultat. Företag, oavsett inriktning, exponeras för risker och de arbetar löpande att hantera och reducera dessa risker. Det finns flera metoder att säkra sig mot dessa risker, men ingen som garanterar en fullständigt skyddad situation (PwC, 2009).

Riskexponeringen för bolag ökar ofta markant den dag då de kliver in på den internationella marknaden. I takt med att företaget etablerar sig i fler än ett land flerfaldigas många gånger de

ekonomiska riskerna. Då ett företag har produktion och försäljning i två länder med olika valutor blir verksamheten ofta utsatt för risker såsom transaktionsexponering, omräkningsexponering och ekonomisk exponering. Dessa och andra typer av riskexponering är mycket vitala att hantera då de i stor utsträckning påverkar framtida kassaflöden och den företagsekonomiska stabiliteten generellt (PwC, 2009).

1.2 Problem och syfte

Ett av IASB:s mål med de finansiella rapporterna är att företagen ska vara transparenta i sin information och där upplysning om risker är ett viktigt inslag. Informationen ska minska informationsasymmetrin som finns på finansmarknaden men samtidigt inte tynga med för mycket information och inte heller för ingående så att konkurrenter kan dra fördel av den informationen.

Liten transparens, i redovisningen som helhet, leder till att riskpremien höjs för bolaget. Det ligger därmed i bolagets intresse att ha en öppen/informativ redovisning för att, i synnerhet börsbolag, var attraktivt på kapitalmarknaden för att maximera sitt marknadsvärde (Rogers et al, 1997).

Under 2005 övergick de svenska noterade bolagen till att rapportera enligt IFRS. Övergången var tids- och kostnadskrävande och ställde stora krav på bolagen. IFRS är ett mer komplext regelverk än vi är vana vid i Sverige och tilläggsupplysningarna i årsredovisningarna för 2005 ökade väsentligt jämfört med tilläggsupplysningarna i tidigare årsredovisningar (PWC, 2008).

En central IFRS-standard som referensram för denna uppsats är IFRS 7, införd 2007.

En frågeställning i uppsatsen är hur införandet av IFRS 7 har påverkat bolagen riskupplysningar. Om de studerade bolagen valde att mer extensivt börja redogöra för risker redan före införandet av IFRS 7 eller efter när det ställdes mer omfattande krav.

Bolagens riskdiskussion/rapportering är ibland av en lite mer avancerad karaktär särskilt då informationskraven stigit markant under IFRS 7. Riskupplysningar är ett viktigt verktyg för den lite mer djuplodande investeraren då det är ett bra komplement till övriga delar av årsredovisningen.

Syftet med denna uppsats är att studera bolagen hur bolagen följer IFRS 7 samt om man som användare av rapporterna, under hela den studerade perioden 1999 till 2009, får ett intryck att bolagen ser det som viktigt att föra en öppen redovisning om de risker som de är exponerade mot. Då jag valt att betona just investerare bland användare av finansiella rapporter blir en diskussion kring informationsasymmetri samt IASB:s föreställningsram en viktig utgångspunkt för en analys av bolagens riskupplysningar.

1.3 Frågeställningar

1. Hur väl följer Sandvik och AB Volvo IFRS 7 krav på upplysningar i sina årsredovisningar?
2. Hur omfattande upplysningar om finansiella risker ges av de studerade bolagen under perioden 1999 till 2009?

1.4 Avgränsningar

Min uppsats kommer att ta sin utgångspunkt i att analysera årsredovisningarna för de två valda bolagen över perioden 1999-2009.

Jag kommer i analysen av riskupplysningar inte studera hur olika val i redovisningen i övrigt när det gäller balans- och resultaträkning samt tillhörande notapparater har lett fram till de redovisade siffrorna i riskdiskussionen. Ingen analys kommer att göras av andra riskexponeringar som företaget tar upp i sin årsredovisning t.ex. strategiska eller operativa risker.

Mitt fokus i uppsatsen är att föra en diskussion kring de valda delarna av årsredovisningens riskupplysningar jämfört med IFRS 7 samt teorin om informationsasymmetri och föreställningsramen utan att göra en närmare analys av alla den kvantitativa data som tas upp. Min analys av årsredovisningarnas "aktieägarvänlighet" syftar inte i att utmyнна i en investeringsrekommendation i de studerade bolagen.

1.5 Disposition

Kapitel 1 - Inledning

I inledningen ges en bakgrund till det valda uppsatsområdet och syftet samt frågeställning som uppsatsen avser att analysera. IFRS 7 som tillämplig standard samt teorier kring asymmetrisk information nämns här. Avgränsningar fastställs också.

Kapitel 2 - Teoretisk referensram

Här redogörs för innehållet i IFRS 7 samt grundprinciper i IASB:s föreställningsram. En förklaring till vad asymmetrisk information innebär och dess tillämpning på förhållandet bolag och investerare/ägare ges också. Detta blir den referensram som de valda bolagens årsredovisningar sedan studeras utifrån.

Kapitel 3 - Metod

Här redogörs för urval av bolag och hur studien av dessa har genomförts iform av metodval och vad denna metodik har för styrka och svagheter.

Kapitel 4 – Empiri

I empirin redogörs för de riskupplysningar som Sandvik och AB Volvo lämnar i sina årsredovisningar under perioden 1999-2009.

Kapitel 5 – Analys och slutsatser

I analysen tolkas de som tagits fram i empirin utifrån den teoretiska referensram som är vald att ha som utgångspunkt i uppsatsen. I slutsatsen prövas mina slutsatser mot de två frågeställningar som uppsatsen avser att studera samt besvara utifrån empirin.

2. Teoretisk referensram

2.1 IFRS 7

Förutom regler om värdering och redovisning av finansiella instrument har IASB tagit fram upplysningskrav inom området. Sådana formulerades i IAS 32 *Finansiella instrument: Upplysningar och klassificering* som gavs ut 1995. Då gamla IAS 30 *Upplysningar i finansiella rapporter för banker och liknande finansiella institut* och IAS 32 inte tillgodosatte behoven av transparens i redovisningen blev det tydligt att regelverket för upplysningar om finansiella instrument behövde omarbetas. IFRS 7 kom till som ett svar på de förändringar i finansiell riskhantering som skedde under 1990-talet. Till en början skulle projektet med att utveckla standarden innefatta framtagande av regler för redovisning och upplysningar kring finansiella instrument för företag med finansiella aktiviteter. IASB ansåg att det var lämpligt att låta standarden omfatta inte bara banker och liknande finansiella institutioner utan alla typer av företag (McDonnell, 2007). IFRS 7 är obligatorisk för noterade bolag inom EU från och med den 1 januari 2007. Högre krav på upplysningar om finansiella risker och riskhantering är den nyare standardens syfte (IFRS 7, Far komplett).

IFRS 7 *Finansiella instrument: Upplysningar* utgår från att betydelsen av finansiella instrument för bolagets ställning och resultat, omfattning av riskexponering är värdefull information för användare av finansiella rapporter.

Definition av ett finansiellt instrument är ”*Varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller ett eget kapitalinstrument i ett annat företag.*” (IFRS 7, Far komplett).

Den grundläggande principen i IFRS 7 är att upplysningarna ska lämnas utifrån ”ledningens perspektiv”, med andra ord baseras på de interna rapporter som ledningen använder vilket leder till en högre grad av transparens i den finansiella rapporteringen om hur bolagen uppfattar och hanterar finansiella risker.

Riskupplysningarna kan enligt standarden presenteras antingen i de finansiella rapporterna eller i ett dokument som presenteras i anslutning till de finansiella rapporterna. Informationen kan finnas såväl i olika noter som i ett separat riskavsnitt (PwC, 2008).

Det finns ingen given lista på vilka upplysningar som ska lämnas avseende finansiell riskexponering efter som dessa är beroende av bolagets användning av finansiella instrument. Det finns dock vissa minimikrav på de upplysningar som ska lämnas oavsett om ledningen följer upp dem internt eller inte (PwC, 2008).

2.1.1 Riskexponering genom utnyttjande av finansiella instrument är följande:

Kreditrisk

Kreditrisk är det område där IFRS 7 har introducerat flest minimiupplysningskrav. Syftet med dessa är att de ska förse användare av finansiella rapporter med mer relevant information om den kreditrisk bolaget är utsatt för så att användarna baserat på denna information kan förstå och bedöma bolagets framtida riskutveckling. Risken är att en part i ett finansiellt instrument inte kan fullgöra en skyldighet och därigenom orsakar motparten en förlust.

Kreditriskexponeringen utgörs av finansiella tillgångar som kundfordringar, derivatkontrakt, finansiella garantier och lånelöften (IFRS 7, Far komplett).

Likviditetsrisk

Risken att ett bolag inte kan fullgöra förpliktelser som hänger samman med finansiella skulder. Kan uppstå när bolaget inte klarar att betala sina åtaganden i tid eller svårigheter att sälja tillgångar med sämre likviditet (IFRS 7, Far komplett).

Marknadsrisk

Risken för att verkligt värde eller framtida kassaflöden från ett finansiellt instrument varierar då marknadspriser förändras. De tre typer av marknadsrisk som standarden definierar är ränterisk, valutarisk samt andra prisrisker.

Ränterisken är risken för att verkligt värde på eller framtida kassaflöden från ett finansiellt instrument som varierar på grund av förändringar i marknadsräntor. Räntenetto bestämmer resultatet av ränterisken, då exempelvis i en situation där finansiella skulder är större än tillgångar påverkas företaget negativt av stigande marknadsräntor.

Valutarisken är risken för att verkligt värde på eller framtida kassaflöden från ett finansiellt instrument som varierar på grund av förändringar i utländska valutakurser. Denna risk kan uppkomma t.ex. via handel med utlandet, utländska låneinstrument och investeringar utomlands.

Andra prisrisker härstammar från förändringar i marknadspriser andra än ränte- eller valutarisk (IFRS 7, Far komplett).

2.1.2 Vid väsentliga risker krävs enligt standarden olika typer av analyser för de olika risktyperna:

– **Åldersanalys (Kreditrisk):** Analys av åldern på förfallna men inte nedskrivna finansiella tillgångar bolaget har på balansdagen. Information ska lämnas om nedskrivna tillgångar och skäl till dessa nedskrivningar. Hantering av kreditrisker ska det också lämnas upplysningar om, t.ex. genom säkerhet (PWC, 2008).

– **Maximal kreditriskexponering (Kreditrisk):** Ett belopp som, på balansdagen, motsvarar den maximala kreditriskexponeringen skall anges. Även här ska finnas information av bolagets hantering för att minska kreditrisker genom säkerheter och andra åtgärder och informera om kreditkvalitet på finansiella tillgångar (PWC, 2008).

– **Löptidsanalys (Likviditetsrisk):** Analysen ska visa återstående tid till förfall av finansiella skulder samt lämna upplysningar hur likviditetsrisken hanteras (PWC, 2008).

– **Känslighetsanalys (Marknadsrisk):** Analys som visar hur företagets resultat och eget kapital påverkas av en förändring i en riskvariabel t.ex. en valutakursförändring eller ändrade räntor. En känslighetsanalys kan t.ex. vara Value at risk (PWC, 2008).

2.2 Företags informationsgivning

Informationsasymmetri är att en part innehar mer information som kan anses relevant vid ett beslutsfattande. Samtidigt som detta informationsövertag råder är det också samma part som har makten att sprida informationen. När det råder asymmetri på marknaden kommer effekterna att skilja sig från dem som skulle ha uppstått om marknaden hade haft tillgång till denna information som bolaget innehar.

I fallet med börsbolag blir det tillämpligt i och med att VD och styrelse vet mer om företagets risker än externa intressenter, däribland aktieägarna. Informationsasymmetrin kommer att skapa en skevhet i form av antingen ökad försiktighet och lägre börskurs eller alternativt för stor optimism och för hög börskurs än vad som är befogat.

Tillgång på information och dess tydlighet är därmed betydande vid ett beslut om en investering i bolagets aktie och följaktligen hur börskursen sätts. Informationsasymmetrin måste därmed begränsas för att få ett rättvisande beslutsunderlag (Löfgren et al, 2001).

Under de senaste åren har transparens blivit ett centralt begrepp inom ekonomi- och företagsvärlden. Transparens innefattar många aspekter i form av öppenhet, kommunikation och information. Huvudsakligen är det ett företags val av transparens gentemot sina intressenter som har uppmärksammats.

Företag som ger mycket upplysningar, och det därmed råder mindre asymmetrisk information, har sannolikt lägre kapitalkostnad än företag med mindre upplysningar/mer asymmetrisk information. Det måste dock till en avvägning mellan kostnad och nytta i hur mycket upplysningar företaget ska ha i sina rapporter. Mera omfattande upplysningar kommer att kosta mer pengar för bolaget att ta fram särskilt om ett speciellt riskhantering/rapporteringsstruktur ska byggas in i bolagets organisation där kostnader för både personal och system kan vara stora.

Om bolaget ger mycket information i sina rapporter har det också en bieffekt att konkurrenter får mer information (Healy och Palepu, 2001).

Bushman och Smith (2003) kartlägger i sin artikel "Transparency, Financial Accounting Information, and Corporate Governance" tre anledningar till att ökad transparens minskar kostnaden för det egna kapitalet. Ökad transparens leder till ökad insyn i företaget, vilket minskar informationsasymmetrin mellan ledning och investerare. För att investerare ska vilja investera i ett företag kräver dessa en riskpremie. Ökad information minskar risken att ledningen agerar i egenintresse och därmed reducerar riskpremien, vilket sänker kostnaden för det egna kapitalet. Vidare innebär ökad information att investerare kan identifiera och utvärdera investeringsmöjligheter. Detta gör att estimeringsrisken för framtida utdelningsmönster minskar, vilket leder till en lägre kapitalkostnad för det egna kapitalet. En tredje anledning till att kapitalkostnaden minskar beror på likviditeten på aktiemarknaden. Ökad informationsdelgivning påverkar ett företags aktiers likviditet, vilket i sin tur påverkar kapitalkostnaden. Om företag har en högre informationsdelgivning är alla investerare välinformerade och då reduceras risken att somliga investerare handlar med andra investerare som förfogar över mer information. Existerar en sådan informationsasymmetri mellan investerare finns det risk att investerare som innehar mindre information gör en förlust. Den minskade förlustrisken gör att investerarna inte kräver lika hög riskpremie, vilket leder till sänkt kostnad för det egna kapitalet.

Burkhardt och Strausz påpekar den negativa effekten ökad informationsdelgivning kan ha på asset substitution problem i sin studie från 2009. Minskad informationsasymmetri tillåter investerare att agera mer riskfyllt, vilket missgynnar långivare och företagets

investeringsvärde. Detta beteende grundar sig i Akerlofs (1970) ”lemon problem”. Han menar att även om ledningen delger information kan inte investerare med säkerhet skilja på bra och dåliga investeringsalternativ. Marknaden är därför villig att betala ett genomsnittspris, vilket resulterar i en rabatt för bra investeringar. Även om ett företag är transparent kommer företag aldrig att handlas till rätt pris, då investerarna reducerar priset med en riskpremie. De måste kompenseras för risken att göra en sämre investering, en så kallad lemon. På grund av detta menar Burkhardt och Strauz att det inte alltid är optimalt för företaget att delge mycket information.

En studie som ifrågasätter sambandet mellan högre grad av transparens och sänkt kostnad för det egna kapitalet är Botosans studie (1997), där hon undersökte 122 företag. Hon fann svaga bevis för att högre informationsdelgivning skulle reducera kostnaden för det egna kapitalet.

Enligt Oxelheim (2006) kan fullständig transparens innebära vissa nackdelar. Författaren diskuterar kring problematiken angående fullständighet i redovisningen och maner att ”optimal transparens” är en avvägning av olika användares intressen kring företagets upplysningar. I konkurrenternas intresse ligger det att få så mycket känslig information om företaget som möjligt, vilket på sikt kan skada företaget och dess investerare. Företagens bakomliggande syften kan då vara att de i vissa fall väljer att inte avslöja alltför mycket då han menar att det finns en ”övre gräns” för hur mycket information som kan lämnas ut eftersom kostnaderna (i form av skada för företaget) kan överstiga nyttan av en fullständig transparens.

2.3 Institutionella teorin

Den institutionella teorin ger en förklaring till varför det kan ta tid för företag att ta till sig nya redovisningsregler. Enligt den institutionella teorin anpassar sig en organisation utifrån dess omgivning. Det centrala i teorin är att företag inom en viss bransch kommer att efterlikna varandra. *(På grundval av just detta är det intressant att jämföra två bolag i samma bransch och som dessutom är stora bolag vilket är fallet med Sandvik och Volvo).* Även om det kommer in nya aktörer med egna mål och strategier kommer de efter en tid att likna övriga aktörer i den specifika branschen. Vidare kommer företagen att välja att göra som de alltid gjort, om inte valen blir alltför problematiska (Artsberg, 2005).

Inom den institutionella teorin finns det huvudsakligen två underkategorier, isomorfism samt förenande. Isomorfism kan delas in i påtvingande-, mimetic- och normativ institutionell påverkan. Påtvingande institutionell påverkan innebär att företagen ändrar sitt beteende efter de lagar och regler som finns i samhället där organisationen är verksam. Den andra formen av isomorfism, mimetic institutionell påverkan, handlar om att ett företag efterliknar ett annat företags sätt att agera, för att på så sätt försäkra sig om att det är en fungerande organisation. Företagen väljer med andra ord att göra på ett visst sätt bara för att andra gör det, även om sättet inte är optimalt. Slutligen innebär den normativa institutionella påverkan att företagen rättar sig efter de normativa grupper som finns inom det specifika området. Exempel på normativa grupper inom redovisningsområdet är bl.a. IASB (Artsberg, 2005).

Den andra formen inom den institutionella teorin, den förenande, innebär att företagsledningen önskar att deras företag ska uppfattas på ett visst sätt. Det kan medföra att företagsledningen vill implementera nya riktlinjer som skiljer sig från de formella riktlinjer som har förmedlats till omvärlden (Deegan och Unerman, 2006).

2.4 IASB:s Föreställningsram

I föreställningsramen har det utformats kvalitetskrav på redovisningens utformning där utgångspunkten är användarnas behov av information.

De fyra övergripande egenskaper som föreställningsramen tar upp som särskilt viktiga är relevans, begriplighet, tillförlitlighet samt jämförbarhet (Smith, 2006).

Relevans

Informationen som lämnas i årsredovisningen av företaget ska vara relevant som grund för beslut av dess användare. De typer av relevans som tas upp är dels prognosrelevans vilket kopplat till börsbolag blir viktigt då årsredovisningen ska skapa möjlighet för användare att göra prognoser om bolagets utveckling och därmed om det är intressant att köpa aktier i bolaget. Den andra typen av relevans är återföringsrelevans där informationen ska vara användbar för att utvärdera tidigare prognoser (Smith, 2006).

Begriplighet

Informationen som lämnas i rapporterna ska vara så begriplig att användarna förstår innebörden i den lämnade informationen. IASB nämner dock inte i föreställningsramen vad upprättarens ska göra för att den ska bli begriplig. Däremot nämner de att användaren är skyldig att införskaffa den kunskap som krävs för att kunna förstå en finansiell rapport samt att användaren ska studera informationen med rimlig noggrannhet. Man utgår alltså från att användaren har en rimlig ekonomisk kunskap (Smith, 2006).

Tillförlitlighet

Tillförlitlig information innehåller inte några väsentliga felaktigheter eller är vinklad på något sätt. IASB redogör för en del egenskaper som förklarar vad de avser med tillförlitlig information. Egenskaperna är korrekt bild, försiktighet, innebörd före form, neutralitet och fullständighet (Smith, 2006).

Jämförbarhet

Det finns två aspekter på jämförbarhet. Dels att användarna av finansiella rapporter måste kunna jämföra samma företag över tid. Detta gör att prognoser kan skapas och även följas upp. Den andra aspekten är att användarna måste ges möjlighet att göra jämförelser mellan företag (Smith, 2006).

3. Metod

3.1 Ämnesval

Jag ser det valda ämnet för min uppsats som intressant att studera med bakgrund av att regelverket under den valda perioden 1999-2009 har genomgått en omfattande skärpning av krav på upplysningar avseende finansiella risker. En granskning av hur bolagens finansiella rapporter uppfyller de nya kraven är en central del i uppsatsen.

Kopplat till detta är det också intressant att analysera ur investerarens perspektiv hur dessa mer omfattande upplysningar kan reducera problemet med asymmetrisk information och i vilken grad de valda bolagens årsredovisningar genomsyras av god transparens.

3.2 Metodval

Jag kommer att ha en kvalitativ ansats för att få en mer genomgripande analys av ett mindre antal företag och år i min uppsats. Fördelen med en kvalitativ metod är att jag kan studera ett mindre antal bolag mer på djupet. En mer kvantitativ inriktning hade visserligen kunnat inkludera ett stort antal bolag men där endast ett mindre antal statistiskt analyserbara frågor hade fått prövas mot ett stort antal finansiella rapporter.

En kvantitativ metod har dock fördelen att det blir möjligt att analysera ett mycket stort antal företag och många år vilket ger ett stort underlag att dra generella slutsatser om. En sådan undersökning blir dock lätt lite mer ytlig då det inte blir lätt att gå på djupet och fånga in mer variationer som en kvalitativ inriktning bättre kan fånga upp och beskriva. Upplägget av tillvägagångssätt blir mindre flexibelt i en kvantitativ metod då parametrar måste definieras i förväg och allt måste göras i en viss ordning. Det blir svårt att ändra på metoden när undersökningen väl har börjat. Att jag valde att arbeta med en mall för att undersöka upplysningar om finansiella risker gav mig en systematik som uppsatser med kvantitativ inriktning har som en viktig fördel. Det gav mig en bra arbetsmetodik även i en kvalitativ ansats då det var ett bra sätt att definiera vad för information som gavs i de olika årsredovisningarna om finansiella risker.

Studien följer en deduktiv metod då den vill beskriva den verklighet som finns utifrån redan givna teorier (Patel och Davidsson, 2003).

3.3 Urval

Alla noterade bolag ska sedan 2005 följa IFRS regelverket och samtliga bolag på Stockholmsbörsen hade därmed varit möjliga att studera när det gäller upplysningar om risker.

Sandvik vann Ernst & Youngs Risk Transparency Award 2008 som delas ut årligen ” med syfte att lyfta fram goda förebilder för hur risker kan och bör rapporteras ” som Ernst & Young skriver (Ernst & Young, 2008). Jag valde att jämföra det med en annan stor noterad koncern nämligen AB Volvo.

De studerade bolagen återfinns listade på Stockholmsbörsens Large Cap- lista (börsvärde över 1 miljard euro) och är utvalda för att de ger en bra möjlighet att jämföra två verkstadsbolag, där också en blivit prisbelönt, samt att studera riskinformation över tid.

De har ett stort antal aktieägare, samt följs av ett stort antal aktieanalytiker samt investerare och är därmed bolag som det är relevant att dra slutsatser om i ett större aktieägarperspektiv.

3.4 Tillvägagångssätt

Jag har sökt litteratur på Ekonomiska biblioteket på Handelshögskolan och hämtat IASB:s standards från FAR komplett. Den valda litteraturen har jag valt ut för att ge en representativ bild av vad tidigare studier inom området upplysningar och transparens har kommit fram till för slutsatser avseende problembeskrivning, gjorda upplysningsval samt för och nackdelar med olika grad av upplysningar. Jag har också tittat på andra uppsatser för att ta fram en lämplig disposition i en uppsats om finansiella risker. IASB:s standards inom området upplysningar om finansiella risker har jag läst igenom. På Internet har inhämtats information från olika revisionsbyråer (Deloitte, KPMG och PwC), främst rapporter och mallar inom området finansiella risker.

Jag har läst årsredovisningarna för verksamhetsåren 1999 t.o.m. 2009 för de två valda börsbolagen AB Volvo och Sandvik. Information om riskupplysningar har lästs igenom noggrant där de beroende på bolag och även beroende på år förekommer (helt eller delvis) inom förvaltningsberättelse och/eller noter. Bolagens rapporter har kunnat hämtas i elektronisk form från respektive bolags hemsida.

För att i detalj och på ett strukturerat sätt analysera hur bolagen upplyser jämfört med kraven i IFRS 7 har några checklists från dels KPMG:s hemsida använts: *Disclosure checklist IFRS* (2008), samt från PwC:s hemsida *IFRS 7 – ready or not* (2007). Dessa sammanfattar kärnfullt de relevanta punkterna i IFRS 7 som jag använder.

I standarden så är det punkterna 33 till 42 som utgör grunden till frågemallen (se Bilaga 1) om upplysningar som ska finnas med om de tre riskklasserna. Mallen har stämts av mot upplysningskrav i IASB standarden och en slutsats har dragits av mig om årsredovisningen innehåller det som föreskrivs i standarden. I tabellerna i empiridelen av uppsatsen har ett kryss markerats under respektive år, för respektive bolag, om jag finner att upplysningarna är tillräckliga enligt standardens krav. Jag har valt detta sätt att redogöra för empirin för att belysa den så tydligt som möjligt.

Jag har valt att ha mallen som grund för att stämma av mot respektive årsredovisning under hela perioden 1999 till 2009. Åren 2007-2009 blir det med fokus på att stämma av om företagen ger tillräckliga upplysningar enligt standarden. Åren dessförinnan (1999-2006) använder jag mallen för att lättare få en systematisk genomgång och därmed bättre översikt över hur omfattande upplysningar som gavs den perioden. Anledningen till detta val är att det ska fungera som ett tydligt empiriskt underlag till min analys om hur Sandvik och AB Volvo upplyste om risker redan före IFRS 7 trädde i kraft 2007.

3.5 Reliabilitet

För att få en bra reliabilitet när det gällde hur väl bolagen följer IFRS 7 använde jag en frågemall. Detta gav ett systematiskt sätt att stämma av och sedan vidare analysera hur aktuella punkter i standarden åtföljs av bolagen. Jag valde i uppsatsen att använda mallen även på årsredovisningarna för 1999 till 2006 för att också där få ett strukturerat arbetssätt och för att kunna underlätta jämförelser över åren i upplysningar om finansiella risker.

4. Empiri

4.1 Sandvik

Sandvik är en högteknologisk verkstadskoncern, etablerad 1862, med avancerade produkter och en världsledande position inom utvalda områden. Koncernen hade 2009 cirka 44 000 anställda, försäljning i mer än 130 länder och en omsättning på cirka 72 miljarder kronor. Huvudkontoret återfinns i Sandviken.

Sandviks har en världsledande position inom tre huvudområden:

- Verktyg i hårdmetall och snabbstål för metallbearbetning samt komponenter i hårdmetall och andra hårda material.
- Maskiner och verktyg för gruv- och anläggningsindustrin.
- Produkter i avancerade rostfria material, titan, speciallegeringar, Metalliska och keramiska motståndsmaterial samt processanläggningar.

(Källa: Sandviks hemsida)

Riskupplysningar i Sandviks årsredovisningar 1999- 2009

Här redovisas Sandviks upplysningar för varje år 1999 till 2009. Om bolaget uppfyller de krav på upplysningar som ska finnas med enligt IFRS 7, vid respektive fråga, markeras det med ett **X**. Saknas tillräckliga upplysningar blir rutan således tom.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kreditrisk											
– Exponering för risk och dess uppkomst	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk					X	X	X	X	X	X	X
– Eventuella förändringar i två föregående frågor											
– Sammanfattande kvantitativa uppgifter om riskexponering	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Företaget anger det belopp som mest	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

rättvisande motsvarar maximal kreditriskexponering											
– Kreditkvaliteten på finansiella tillgångar som inte har förfallit eller har nedskrivet värde	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Åldersanalys av de finansiella tillgångar som är förfallna men ej nedskrivna									X	X	X
– Analys som beskriver anledningen till varför de gjort nedskrivningar av finansiella tillgångar som bedömts minskat i värde					X	X	X	X	X	X	X
Likviditetsrisk											
– Exponering för risk och dess uppkomst	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk					X	X	X	X	X	X	X
– Eventuella förändringar i två föregående frågor											
– Sammanfattande kvantitativa uppgifter om riskexponering	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Finns en löptidsanalys	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Marknadsrisk											
– Exponering för risk och dess uppkomst	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

– Eventuella förändringar i två föregående frågor											
– Sammanfattande kvantitativa uppgifter om riskexponering	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Finns en känslighetsanalys		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Metoder och antaganden som känslighetsanalys bygger på					X	X	X	X	X	X	X
– Om förändringar i metoder och antaganden, sedan föregående period, som känslighetsanalysen bygger på samt om anledningar till förändringarna									X	X	X

Exponering för risk och dess uppkomst finns med för alla tre riskslagen under hela den studerade perioden. I analys av kreditrisker börjar man först 2003 analysera varför man gjort nedskrivningar av finansiella tillgångar. Vidare kan notera att en åldersanalys inte börjar tillämpas av Sandvik förrän 2007 när det krävs enligt IFRS 7. Även sammanfattande kvantitativa uppgifter tas upp alla år för kredit-, likviditets-, samt marknadsrisk även om kvaliteten varierar, framförallt blir de kvantitativa uppgifterna mer omfattande ju senare årsredovisningar man studerar.

Det som sticker ut genomgående är att det i mitt tycke saknas en tillräcklig redogörelse i standardens mening för hur man förändrar sitt sätt att mäta och hantera risk från år till år. Antingen ändras inte sättet att mäta eller också har man inte uppfattat IFRS krav på att redogöra detta tydligt. Likviditetsrisk den är av de tre risktyperna som under den studerade perioden i störst utsträckning lever upp IFRS 7:s krav applicerat på hela perioden.

Under perioden som studeras så blir riskbeskrivningen alltmer omfattande och går från enkla redogörelser till att bli allt mer analytisk och djuplodande. Antalet sidor som upplysningarna beskrivs på blir fler och kravet på läsarens ökar då komplexiteten att läsa 2009 års årsredovisning jämfört med den för året 1999 ställer helt andra krav på upplysningar från bolaget. De stora förändringarna i upplysningar blir dels när riskhanteringsprogrammet kommer in i bilden både som viktig strategisk fråga för bolaget och därmed dess redogörelse i årsredovisningen samt när IFRS 7 kommer in och ställer större krav.

Sandvik har under senare år en bra grafisk och schematisk översikt av risker och hur de hanteras var för sig vilket underlättar för läsaren. Ernst & Youngs Risk Transparency Award som 2008 tilldelades bolaget har nog erhållits till viss del just för hur bolaget på ett användarvänligt sätt för läsare av årsredovisningen redogör för risker.

4.2 AB Volvo

Volvokoncernen är en världens ledande leverantörer av kommersiella transportlösningar med produkter som lastbilar, bussar, anläggningsmaskiner, motorer och drivsystem för båtar och industriella applikationer samt komponenter för flygmotorer. Huvudkontor i Göteborg. Koncernen har cirka 90 000 anställda och en omsättning på 218 miljarder kronor. Produktionsanläggningar i 19 länder och försäljning i omkring 180 länder.

(Källa: AB Volvos hemsida)

Riskupplysningar i AB Volvos årsredovisningar 1999- 2009

Här redovisas AB Volvos upplysningar för varje år 1999 till 2009. Om bolaget uppfyller de krav på upplysningar som ska finnas med enligt IFRS 7, vid respektive fråga, markeras det med ett **X**. Saknas tillräckliga upplysningar blir således rutan tom.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kreditrisk											
– Exponering för risk och dess uppkomst	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk							X	X	X	X	X
– Eventuella förändringar i två föregående frågor											
– Sammanfattande kvantitativa uppgifter om riskexponering	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Företaget anger det belopp som mest rättvisande motsvarar maximal kreditriskexponering	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Kreditkvaliteten	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

på finansiella tillgångar som inte har förfallit eller har nedskrivet värde											
– Åldersanalys av de finansiella tillgångar som är förfallna men ej nedskrivna									X	X	X
– Analys som beskriver anledningen till varför de gjort nedskrivningar av finansiella tillgångar som bedömts minskat i värde	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Likviditetsrisk											
– Exponering för risk och dess uppkomst						X	X	X	X	X	X
– Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk						X	X	X	X	X	X
– Eventuella förändringar i två föregående frågor											
– Sammanfattande kvantitativa uppgifter om riskexponering	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Finns en löptidsanalys	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Marknadsrisk											
– Exponering för risk och dess uppkomst	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Eventuella förändringar i två föregående frågor											
– Sammanfattande	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

kvantitativa uppgifter om riskexponering											
– Finns en känslighetsanalys		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
– Metoder och antaganden som känslighetsanalys bygger på						X	X	X	X	X	X
– Om förändringar i metoder och antaganden, sedan föregående period, som känslighetsanalysen bygger på samt om anledningar till förändringarna											

Exponering för likviditetsrisk tas inte upp under de första fem åren vilket är sämre än för Sandvik. Det finns inte heller någon nödvändig diskussion om hur man förändrar sätt att mäta och hantera risker mellan åren. Marknadsrisk är det som i störst utsträckning uppfyller IFRS 7:s krav om upplysningar. Exponering och sammanfattande kvantitativa uppgifter står ut som mest utförliga av Volvos marknadsrisker.

Grunden för upplysningar har varit en tämligen enkel beskrivning av exponering för risk och dess uppkomst som sedan under årens lopp byggts på med mer avancerade analyser. Ett ytterligare steg har tagits då även en redogörelse för mål, principer och antagen som redovisningen bygger på har lagts till.

Antalet sidor som används i årsredovisningen för upplysningar har med tiden växt. I takt med fler analyser och mer ingående beskrivningar enligt IFRS krav har också komplexiteten att sätta sig in i alla redogjorda risktyper ökat. Från att från början har varit några mer lättlästa stycken, vilket gäller hela årsredovisningen i sin helhet, krävs betydligt mera tid för att tillgodogöra sig materialet.

Precis som i fallet med Sandvik märks skillnaden i Volvos årsredovisning från 2007 då IFRS 7 kräver mer detaljerade upplysningar.

5. Analys och slutsatser

5.1 Uppfyllande av IFRS 7

2007 då IFRS 7 blir obligatoriskt, blir Sandviks riskupplysningar i årsredovisningen i linje med standarden klart mera omfattande. Grundprincipen i IFRS 7 att upplysningar ska lämnas utifrån ”ledningens perspektiv” följs av Sandvik och riskhanteringen lyfts i årsredovisningen fram som en viktig strategisk faktor.

”Riskmedvetenhet ska öka i hela organisationen för att för att säkra att risker behandlas enhetligt i koncernen och totalt sett integreras i det operativa och strategiska arbetet” som Sandvik skriver i sin rapport.

I rapporten skriver Sandvik att de i flera år haft ett program för riskhantering kallat *Enterprise Risk Management (ERM)*. Detta program visar just på det strategiska tänkandet och det väsentliga för företagets utveckling som riskhantering har. Årsredovisningar från tidigare år har dock inte innehållit några kommentarer om att detta program finns i bolaget. De studerade bolagen har under den studerade perioden gett allt mer upplysningar i sin årsredovisning om olika typer av finansiella risker.

Rapporter för åren 2005 till 2009 blir Sandviks diskussion allt mer noggrann. Från nu ska finansiella tillgångar tas upp till verkligt värde enligt IAS 39 och när IFRS 7 blir obligatoriskt 2007 med mer krav på att framförallt redogöra för känslighetsanalyser och sätt att hantera exponeringar av finansiella instrument. Speciellt Sandvik har i sina rapporter från 2007 en layoutmässigt tydlig redogörelse för risker och dess hantering. Sandvik tycker jag ligger nära utifrån IASB:s grundtanke med IFRS 7, nämligen att riskupplysningarna ska lämnas utifrån ”ledningens perspektiv”. Sandviks interna riskhanteringsprogram ERM baseras just på interna rapporter som ledningen använder om hur bolaget uppfattar risk och hanterar dessa. Sandviks redovisning av hur man förändrar sitt sätt att mäta, hantera samt olika policys kring exponering av risker och dess uppkomst lämnar dock en del att önska jämfört med vad IFRS 7 kräver. Den skulle kunna vara tydligare i hur den ändrats från föregående årsredovisning.

Volvo får också en mer omfattande redovisning från 2007. Dock har den, precis som Sandvik, bristen att inte tydliggöra förändringar i hur om eventuella förändringar sätt att mäta och hantera riskexponering eller metoder för riskhantering sedan föregående år. Detta gäller generellt för de tre typer av risk som ska beskrivas nämligen kredit-, marknads- samt likviditetsrisk.

Volvo har inte enligt min mening en lika tydlig riskupplysning från ”ledningens perspektiv” som IFRS 7 har som ett av sina syften. Riskredovisningen har i årsredovisningen visserligen en belysning som en strategisk fråga då det diskuteras extensivt i förvaltningsberättelsen. Dock är det inte klart om riskrapporteringen baseras på som i Sandviks fall ”interna rapporter som ledningen använder” som standarden uttrycker. Både Volvo och Sandvik har en god transparens i sin redovisning av finansiella risker och sätt att hantera dessa. Sandviks årsredovisning blir genomgående lite mer läsvänlig då man får en känsla av att detta är något som bolaget vill vara väldigt tydlig med i sin redovisning. Volvo siktar mer på att uppfylla kraven i IFRS 7 men blir inte lika tydlig i sitt sätt att producera en årsredovisning som är mer ”lättillgänglig” för sina läsare.

5.2 Bolagens finansiella riskupplysningar 1999-2009

Båda bolagen gav under det först studerade året, 1999, endast en mycket enkel beskrivning i notapparaten om risker och det som då redogjordes för var nästan helt och hållet hänförligt till valutakursrisker.

Att just valutor var det som diskuterades är tämligen naturligt då båda bolagen exporterar en stor del av sin produktion och på det sättet är utsatt för växelkursfluktuationer. Bolagen importerar också en hel del insatsvaror och blir därigenom exponerade för valutaförändringar också den vägen. Volvo som också har ett finansbolag i koncernen redovisar också kreditrisk då de får en sådan exponering då det valt att i sina kundrelationer också vara en viktig finansiell partner samt leverantör. Sandvik tar inte på sig någon sådan typ av kreditrisk hänförlig till finansbolagsverksamhet.

Båda bolagens riskupplysningar blir mer omfattande redan åren innan IFRS blir obligatoriskt 2005. Bolagen anser också att kommunikation av finansiella risker är en allt viktigare fråga då de skriver mer utförligt i förvaltningsberättelsen om dem samt allt tidigare i sin årsredovisning. Diskussion om risker får vissa år samma utrymme som avsnitt kring frågor som t.ex. marknader bolaget verkar på och produktbeskrivningar.

Om man analyserar bolagens årsredovisningar med teorin om informationsasymmetri som utgångspunkt (Löfgren et al, 2001) framstår Sandvik som den som lyckas bäst överbrygga det informationsgap mellan bolag och dess intressenter. Bolaget har en mycket tydlig information från 2003 och ger användare, särskilt med betoning på investerare, en god inblick i vilka risker bolaget är utsatt för, hur dessa hanteras, hur de olika riskfaktorerna påverkar bolagets resultat samt att riskhantering är en viktig strategisk fråga som tas på allvar i hela organisationen.

Som aktieägare är det positivt, som Bushman och Smith (2003) påpekar, att få omfattande information som minskar osäkerheten och gör det lättare att göra en analys av bolagets värde då riskupplysningarna gör det lättare att göra prognoser om bolagets närmaste framtid. Genom att Sandvik valt att lämna utförliga riskupplysningar visar bolaget en öppenhet i sin kommunikation med omvärlden. Investerare kommer antagligen inte att sätta en extra riskpremie på grund av otydlig information. Sandvik har helt klart gjort en analys av sin syn på risk som att nyttan överstiger kostnaderna både när det gäller att satsa på omfattande riskupplysningar i sina rapporter och även i sina satsningar på ett ”risktänk” som är inbyggt i hela koncernens operativa och strategiska arbete. Detta tilltalar med största sannolikhet investerare då företaget kan antas få en stabil utveckling om det är bra på att även internt fånga upp riskfrågor och hantera dessa.

Volvos riskupplysningar, som dock följer IFRS 7 krav, är inte riktigt lika utförlig som Sandviks. Informationsasymmetrin blir dock inget stort problem när det gäller att få upplysningar om risker. Volvos information är inte lika extensiv och man får inte samma bild av att riskhanteringsfrågor, både i sin kommunikation om dessa i rapporter samt om att den interna styrningen, har samma vikt som hos Sandvik.

Transparensten i bolagen är bäst i Sandvik även om den är godtagbar i Volvo också. Bolagen är väl genomlysta av finansmarknaden och lämnar också fyllig information i samband med sina delårsrapporter. Sandvik betonar dock öppenheten mot intressenter mer än Volvo men det kan ha sin grund i att bolaget ser dessa upplysningar som en viktig strategisk fråga.

Även om man ser på riskupplysningar med IASB:s föreställningsram som ”mall” så framstår Sandvik som lite utmärkande jämför med Volvo. Särskilt jämförbarhet över tid samt det särskilt i senare rapporter bestående intrycket att det är en god begriplighet i sättet man skriver om risker. Dock skulle bådas bolagen var mycket tydligare i hur man från det ena året till det andra ändrar mål och metoder för att mäta de olika risktyperna. Då skulle det bli mycket enklare att få en god jämförbarhet över tid då samma riskfaktorer skulle vara lättare att studera och göra känslighetsanalyser av som läsare och potentiell investerare i bolagen.

Begripligheten i redovisningen är också en central faktor enligt IASB:s föreställningsram och båda bolagen skulle innan IFRS började tillämpas kunna var bättre på att förklara vissa riskexponeringar vad de betyder och kan ha för påverkan på bolagets resultat. I början av den studera perioden var dock inte redovisningskraven så utförliga och man får känslan att redovisning av finansiella risker är något som är en liten del av redovisning och inte ses som något centralt. Som Marton et al (2008) diskuterar har dock de finansiella marknaderna och mer komplexa finansiella instrument utvecklats alltmer under den studerade perioden. Finansiella instrument som är mer svårvärderade och med periodvis sämre likviditet ställer ökade krav på upplysningar än de som fanns i slutet på 90-talet.

Påtvingande institutionell påverkan kan man se är en faktor då båda bolagen gör en åldersanalys inom kreditrisk först när IFRS 7 införs. Detta innebär att Volvo och Sandvik ändrar sina upplysningar efter de lagar och regler som finns i samhället där de är verksamma. Här kan man tycka att Sandvik borde gå före Volvo då de redan flera år tidigare har introducerat ett program för riskhantering och där åldersanalys i min mening borde anses som väsentligt att ta upp.

5.3 Slutsatser

De studerade bolagen har under perioden 1999 fram till 2009 fått en alltmer omfattande redovisning generellt och detta innefattar också alltmer riskupplysningar. Den risk som många förknippar med internationellt verkande koncerner är i många fall växelkursrisker och dess hantering. Det var också detta som stod i fokus i början på den analyserade perioden. Upplysningar har över tid växt till att innehålla både en omfattande redovisning när det gäller kvantitativa mått inkluderande olika typer av känslighets och scenario analyser för de olika riskexponeringarna.

Det som dock ökat i minst lika hög grad är bolagens beskrivningar i hur risker beräknas och en mer klar resonering kring olika risker och dess betydelse för företaget. Resonemanget som Healy och Palepu för i sin artikel om att konkurrenter kan få mycket värdefull information av omfattande upplysningar tycker jag inte har så stor vikt när det handlar om storbolag. Dessa är väl genomlysta inte bara av aktieägare utan även av konkurrenter. Problematiken kring för mycket information är enligt min mening snarare tillämpbar när det gäller mindre bolag samt upplysningar om produkter och strategier men inte upplysningar om finansiella risker.

En viktig slutsats är att bolagen inte alls eller väldigt lite redogör för hur man ändrar sitt sätt att mäta och hantera risk mellan två perioder. Det försämrar helt klart jämförbarheten över tid då det är svårt att följa om antaganden från förra året kvarstår eller om det förändrats. Förändringar i upplysningar mellan två perioder och vad dessa beror på ger sämre förutsättningar för analys i båda bolagen. Särskilt skulle man som läsare vilja veta hur antaganden, mål, policys förändras över tid men det får lite förklaring. Det enda som skrivs

tydligt om detta är när nya regler för upplysningar införs under perioden samt i Sandviks fall en mål och policys när riskhanteringsprogrammet införs.

Den strategiska fokusen på riskhanteringen som en viktig del av företagets övergripande strategier är också tydlig om man ser till hela tioårsperioden. Riskupplysningar får allt större plats i förvaltningsberättelsen och beroende på år är den nästan lika omfattande som en del produkt- och affärsområdesredogörelser. Det är tydligt att en ökad transparens har blivit viktigt för att ge läsare av årsredovisningen en bra bild av företaget, inte minst som ett attraktivt bolag att investera i.

Börsbolag har många tillfällen under året att kommunicera med olika intressenter inte minst i samband med delårsrapporter och kapitalmarknadsdagar. Det senare som anordnas med särskilt fokus på analytiker som löpande följer bolagen. Årsredovisningen har trots dessa informationstillfällen under året fått en allt större diskussion om strategier och mål för olika divisioner i företaget och marknader som bolaget säljer sina produkter på. Uppgifter om riskhantering har som sagt fått plats denna diskussion och då i synnerhet i årsredovisningen men inte så mycket löpande under året.

Den andra formen inom den institutionella teorin, den förenande, innebär att företagsledningen önskar att deras företag ska uppfattas på ett visst sätt (Deegan och Unerman, 2006). Teorin tycker jag är tillämplig i fallet med Sandvik. I deras årsredovisningar får man intrycket att redogörelsen av finansiella risker inte enbart är en anpassning till regelverket utan också kommer ifrån en syn på att mycket upplysningar ger investerare och andra intressenter en positiv bild av Sandvik. Detta är något viktigt för Sandvik att kommunicera ut för att ge ett intryck som ett bra investeringsobjekt.

Båda bolagens rapporter är för en läsare som inte är bekant med mer avancerade finansiella instrument inte så lätt att läsa. Dock kan knappast bolagen behöva redogöra för i mer detalj alla förutsättningar och principer som används att mäta och hantera risk. Läsaren av finansiella rapporter förutsätts ha ett i vissa fall ha ett stort kunnande för att förstå alla de redovisningsprinciper som används av bolagen.

5.4 För vidare forskning

Det vore intressant att studera bolag, som tillämpar IFRS 7, i flera länder samt i olika branscher och med olika stort börsvärde. Ett annat förslag är att titta på en längre period, t.ex. från 1995 då IAS 32 gavs ut.

6. Källförteckning

- Akerlof, G. (1970) *The market for lemons: Quality uncertainty and the market mechanism*, The Quarterly Journal of Economics, 84 (3): 488-500
- Artsberg, K. (2005) *Redovisningsteori- policy och – praxis*. Lund: Liber ekonomi
- Blennow, E (2009) *Party like it's 1989*, Stock Magazine, 4, 19-20
- Botosan, C. (1997), *Disclosure level and the cost of equity capital*, The Accounting Review, 72 (3): 323-350
- Burkhardt, K, Strauz, R (2009), *Accounting Transparency and the Asset Substitution Problem*, The Accounting Review, May 2009, 84 (3): 689-712
- Bushman, M., Smith, A., (2003), *Transparency, Financial Accounting Information, and Corporate Governance*, Economic Policy Review, 9 (1): 65-87
- Deegan, C., Unerman, J., (2006) *Financial Accounting Theory*, McGraw-Hill Education, European Edition
- Deloitte, *IFRS 7 ersätter tidigare upplysningskrav för finansiella instrument* (2009)
- Ernst & Young, “*Sandvik bäst på riskredovisning*” Pressmeddelande Ernst & Youngs hemsida 2008-10-07
- Fulkerson, J. (1996) *How investors use annual reports*. American Demographics, 18, 16-18.
- Healy, P.M... Palepu. K.G. (2001) *Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature*. Journal of accounting and Economics, 2001, Vol.31.p. 405-440.
- IASB:s föreställningsram, IAS 39 samt IFRS 7, FAR Komplet
- KPMG, *Disclosure checklist IFRS* (2008)
- KPMG, *IFRS 7 – ready or not* (2007)
- Löfgren, K-G. Persson, T. Weibull, Jörgen (2001) *Marknader med asymmetrisk information*, Ekonomisk Debatt, årgång 29, Nr 8
- Marton, J, Falkman, P, Lumsden, M, Pettersson, A-K, & Rimmel, G.(2008) *IFRS - i teori och praktik*. Stockholm: Bonnier Utbildning
- McDonnell, J (2007) *Financial Instruments: IFRS 7 – Disclosure Requirements*. Accountancy Ireland, Vol.39, Issue 2, 14-18
- Oxelheim (2006) *Ingen indikation på ökad tranparens*
http://www.ekonomiskasamfundet.fi/est/files/est_206.pdf

Patel, R. Davidsson, B (2003) *Forskningsmetodikens grunder, Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund, Studentlitteratur

PricewaterhouseCoopers, *Exploring emerging risks* (2009)

PricewaterhouseCoopers *Finansiell Rapportering* (2008)

Rogers, R. K & Grant, J (1997) *Content analysis of information cited in reports of sell side financial analysts*. *Journal of Financial Statement Analysis*, 3, 17-30.

Sandviks årsredovisningar 1999-2009

Smith, Dag (1996) *Redovisningens språk*

AB Volvos årsredovisningar 1999-2009

7. Bilagor

7.1 Bilaga 1 – Frågemall Checklist IFRS 7

Frågemallen innehåller följande frågor:

Upplysningar om:

Kreditrisk

- Exponering för risk och dess uppkomst
- Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk
- Eventuella förändringar i två föregående frågor
- Sammanfattande kvantitativa uppgifter om riskexponering
- Företaget anger det belopp som mest rättvisande motsvarar maximal kreditriskexponering
- Kreditkvaliteten på finansiella tillgångar som inte har förfallit eller har nedskrivet värde
- Åldersanalys av de finansiella tillgångar som är förfallna men ej nedskrivna
- Analys som beskriver anledningen till varför de gjort nedskrivningar av finansiella tillgångar som bedömts minskat i värde

Likviditetsrisk

- Exponering för risk och dess uppkomst
- Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk
- Eventuella förändringar i två föregående frågor
- Sammanfattande kvantitativa uppgifter om riskexponering
- Finns en löptidsanalys

Marknadsrisk

- Exponering för risk och dess uppkomst
- Mål, principer, policys och metoder för att hantera och mäta risk
- Eventuella förändringar i två föregående frågor
- Sammanfattande kvantitativa uppgifter om riskexponering
- Finns en känslighetsanalys
- Metoder och antaganden som känslighetsanalys bygger på
- Om förändringar i metoder och antaganden, sedan föregående period, som känslighetsanalys bygger på samt om anledning till förändringarna

